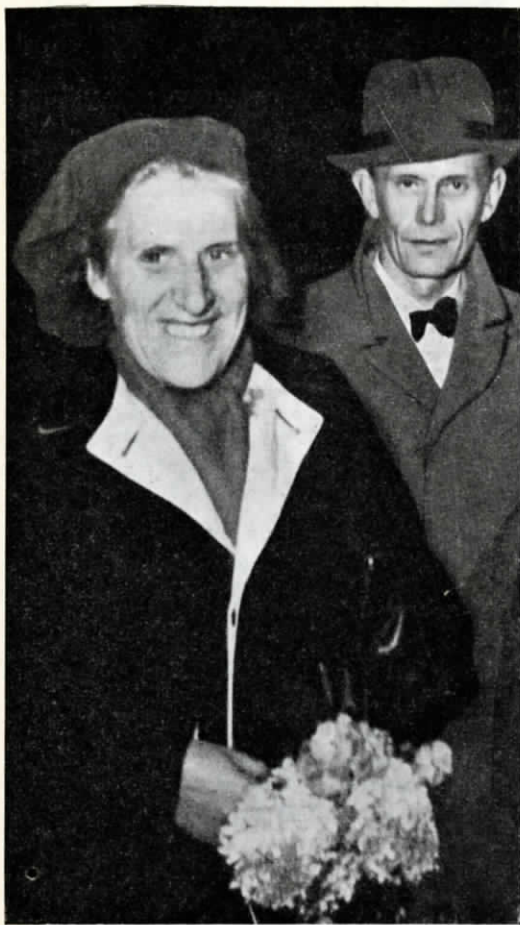

*Antonia Brico
vid ankomsten
till Helsingfors.
I bakgrunden
magister Ring-
bom från
stadsorkestern*

Helen af Enehjelm

berättar om

ANTONIA BRICO

den amerikanska orkesterdirigenten

som delat ut tusentals paket på Finlands sjukhus

Samtidigt som jag njöt av musiken med de andra gästerna där i Aulankos stora salar upplevde jag dr Brico själv som en uppenbarelse. Hela hennes varelse utstrålade den stora konstnärens ödmjukhet inför sin konst men även en ovanlig personlig utveckling — en utveckling, en fulländning av andliga möjligheter som endast kan kallas en förvandling. Det var med den största rörelse — och tacksamhet — jag lade märke till varje skiftning i hennes ansiktsuttryck, varje gest av hennes vackra italienska händer — ty det var tjugoett år sedan jag hade sett henne senast. På avstånd har jag följt med hennes karriär, glatt mig över hennes triumfer och känt en djup hemlig tillfredsställelse över att hon har kommit till Finland och blivit så varmt emottagen av vår stora Jean Sibelius, som ju lever isolerad från världen och sällan tar emot folk.

Som nyinskriven student vid University of California i augusti 1926 såg jag dr Brico för första gången. Hon var då en nybliven magister men redan något av en celebritet, med något oförklarligt lovande över sig. Det var inte endast det att hon hade varit pianovirtuos vid elva år och blivit utnämnd till docent i musik vid universitetets musikkollege —, nej, det var den stora begåvningen, den äkta konstnärliga vitaliteten som sprakade som elektricitet omkring den då satta gestalten och de flickaktiga runda röda kinderna inramade av svart hår. Hon såg så oändligt godmodig ut, hon var så anspråkslös, så olik de konventionella skönhetsbarnen som höll hov under de kupolformade ekarna framför humanisternas vita marmorborg med rött tegeltak, Wheeler Hall, med en kopia av Venedigs campanile, också i vit marmor, i bakgrunden. Universitetsstaden Berkeley hade alltid betytt musik för mig, som vuxit upp i en mindre ökenstad där konserter var rariteter. Jag dyrkade musik och tillbringade den sommar jag var fjorton år gammal med musikvänner som tog sommarkurser i Berkeley. Hur jag än senare brydde min hjärna med filosofi, fransk litteratur och engelsk dikt, var Berkeley för mig alltid först och främst en musikstad, med solfège viskande i varje bris som flög genom eucalyptusträden, en violinistvän i sin trädgård på tio stegs avstånd (på piano spelade han dessutom vissa stycken av Brahms, Beethovens, Grieg och Franck på ett sätt som präntat varje ton i mitt minne, outplånligt, ända till dödens timme) och allra främst de två symfonikonserter i månaden som San Franciscos utomordentliga symfoniorkester gav i de manliga studenternas väldiga gymnastikhall. Efteråt har det för mig

KÄRASTE VÄN

Vi har så ofta diskuterat kvinnor och deras olika sätt att söka lycka, samt konstaterat att de måste skapa sin egen lycka — om det sedan sker genom självupppoffring, den skickliga anpassningen efter männens fordringar eller uthålligt arbete som slutligen för med sig både erkännande och vänner med liknande intressen. Ibland träffar man en människa som har förverkligat sig själv och alla sina inre möjligheter och det är en rentav underbar upplevelse — i synnerhet om det gäller en kvinna, ty det är inte så länge vanliga borgerliga kvinnor med intellektuella eller konstnärliga intressen kunnat finna den frihet de törstat efter under långa århundraden av ökentorr längtan.

I går kväll träffade jag en sådan kvinna, och nu vill jag berätta litet om henne. Det var den berömda kapellmästaren dr Antonia Brico och hon hade kommit till Tavastehus, Sibelius' födelsestad, för att hyllas av den kulturellt ambitiösa Finsk-Amerikanska föreningen där. Kvällens höjdpunkt skulle vara, och blev också, den nyss grundade stadsorkesterns framförande av Finlandia under dr Bricos ledning och två körers medverkan. Med sig hade dr Brico sina två pianoelever, den sjuttonåriga tysk-amerikanska Peter Klaisle och den adertonåriga fransk-amerikanska Robert Nadeau, båda från staten Colorado, i vars huvudstad, Denver, dr Brico är dirigent för symfoniorkestern. Det väckte givetvis det livligaste intresse när dessa ynglingar spelade Rubinsteins Toccata étude och Rachmaninovs Suite på två pianon med en finess som vittnade om utsökt skolning.

framstått i nästan symbolisk belysning att Sibelius' Tuonelas Svan spelades vid den första konserten som jag var med om den oförglömliga hösten 1926.

Tiden gick. Antonia Brico, som då använde sina holländska fosterföräldrars namn med det äktholländska förnamnet Wilhelmina, for till Europa för fortsatta studier i Holland, i Schweiz och i Berlin, där hon fick en rigorös femårig utbildning i orkesterledning. Min gamla geometrilärarinna har alltid försett sig med tidningsutklipp om dr Bricos väg mot höjderna.

Och nu, tjuugoett år efteråt, hade jag henne framför mig. Men vilken förändring i typ och sätt! Hon var längre, slankare, med något distingerat i hela sitt väsen, med mjukt gräsprängt hår slätkammat över pannan, ett silverband över hjässan och lockar i nacken. Hon hade blek hy och röda läppar, men det karaktärsfulla italienska ansiktet, med de än genomträngande, än obeskrivligt milda bruna ögonen och den stora näsan var detsamma som för tjuugoett år sedan men ändå så annorlunda, så förändligt — ansiktet hos en kvinna som blivit den hon skulle bli, som förverkligat sina möjligheter genom hårt arbete och ödmjuk trohet mot sina ideal. Svartklädd, med Pro Finlandias lysande röda band och guldskimrande medalj på bröstet, med en persiankappa släng över axlarna, hade hon blivit typen för den hängivna konstnären, en maestro som offrat allt för sin konst och därmed vunnit allt.

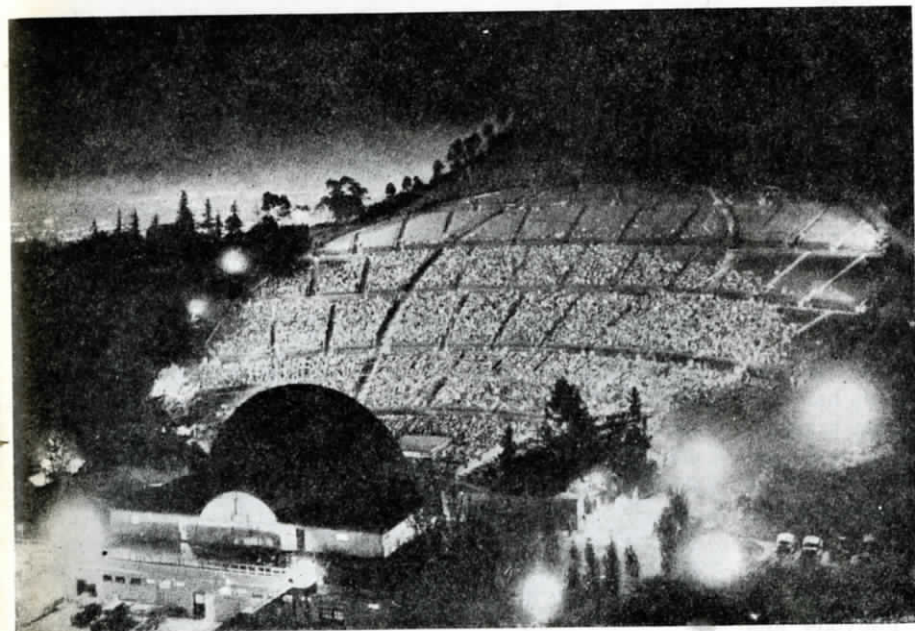
När det blev min tur att tala med henne, stärktes intrycket av hennes ovanliga personlighet. Vilken ödmjukhet, vilken flickaktig blyghet, vilken varm impulsivitet! Som hos de flesta människor med livligt intellekt skiftade hennes ansiktsuttryck ofta, men i likhet med alla för vilka konsten betyder mera än livet själv kom det ofta även ett drömmande, frånvarande uttryck över hennes drag. Mest talade hon om sin tacksamhet över att ha blivit emottagen av Sibelius så ofta, så varmt och under så många timmar varje gång. Hon har vandrat många gånger över varje stig som mästaren brukar promenera på där i Träskända, stått vördnadsfullt bakom de bänkar och stolar han brukar vila på under träden och undrat hur de musikaliska idéerna som uppskattas så mycket i Amerika tagit form. Hon talar också om den sällsamma stämning-

Ungdomsporträtt av Antonia Brico

gen som råder i de gamla makarnas stora fridfulla rum, en stämning hon aldrig upplevat någon annan stans i världen, men vill gärna försöka skapa någon gång i sitt eget land, i ett eget hem som hon helst ville uppföra i Kaliforniens konstnärskoloni Carmel, där cypresskogarna, sanddynerna och kullarna ger avskildhet och ro för andligt arbete.

Och så börjar vi tala om Kalifornien, naturligtvis, om den nästan europeiska staden San Francisco, den enda amerikanska stad som understöder sin orkester och gör den så gott som oberoende av mecenaters nycker, om kolonierna i Carmel, Laguna Beach, Pacific Palisades, Santa Monica och Santa Clara som lockat sådana män som Stravinsky, Schönberg, Toch, Antheil Hanns Eisler, Milhaud, Heifetz, Lehman, Rubenstein, Menuhin och flera andra. Vilka musikaliska minnen! Den gång då flygelbenet gick av när den italienska kompositören Respighi slog sitt första ackord; Brailowski som dammade av klavituren på Harmon Gyms konsertflygel med en stor sidennäsduk, Prokoviev som var så publikdragande att den enda lokalen tillräckligt stor var San Franciscos väldiga skridskobana; Friedman, den i min hem-

En friluftskonsert i Hollywood Bowl

stad födda Tibbett, och många, många fler! Kaliforniens naturskönhet har lockat konstnärer av alla slag på samma sätt som Italien, och (Hollywood till trots) utförs det där mycket gediget arbete i de stora villornas förnäma avskildhet. Det har till och med talats om att Hollywood-skräcken har förvandlat de kulturella storheterna till eremiter och att hela samhället lider av det faktum att sådana män som Huxley, Thomas Mann, Isherwood, Jeffers Upton Sinclair o.s.v. forskansat sig i sina parkområden och undvikit det bullrande livet omkring.

Det är därför dubbelt glädjande när sådana personligheter som dr Brico underkastar sig mödan att resa — dr Brico dessutom belastad med två ständigt hungriga ynglingar! Färden går över Köpenhamn (Stockholm har visat sig vara konservativt när det gäller kvinnliga orkesterledare) till en turné i Tyskland, men sådana är dagens bestämmelser att man måste resa först till Paris för att komma över till det sargade Tyskland i dagens Europa. I november återvänder dr Brico till Finland för en serie konserter i vårt land och musikälskare kan vänta sig något ovanligt av dessa minutiöst förberedda tillfällen.

»Jag varken röker eller dricker — jag undviker alla stimulantia», småler dr Brico.

»Och inte ens ett litet koffeinpulver några minuter före en krävande konsert?» frågar jag, också skrattande.

»Nej, aldrig! Musiken är det enda jag behöver!»

Det är inte lätt att vara en yrkesmusiker, att resa från ort till ort »som en cirkushäst», säger Antonia Brico lekfullt, men har man en god hälsa och sköter man denna hälsa, är det den bästa garantin för att man inte skall slockna för tidigt som konstnär. New York Times' musikkritiker Olin Downes sade också en gång till henne att det enda som betyder någonting är *hur det låter*: kritikern tar ingen hänsyn till eventuella personliga tragedier eller tillfällig indisposition. I musikvärlden, kanske mera än någon annan stans inom konsten, är varje uppträdande ett eldprov, och därför måste musikern leva för sin musik, undvika att bli allt för fästad vid platser och människor — helga sitt liv åt sitt arbete. Och när detta sker, märks det tydligt. Endast på detta sätt uppstår det sådana benådade musiker som Antonia Brico och det är ett privilegium att få träffa en sådan musiker, om så endast för några fattiga minuter.

Och det var detta jag velat berätta.

Din Helen.